

**«ارزیابی ترور شهید فخری زاده و واکنش
مطلوب جمهوری اسلامی ایران در برابر آن»**

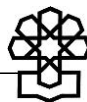
معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی
دفتر مطالعات سیاسی

کد موضوعی: ۲۶۰
شماره مسلسل: ۱۷۲۷۸
آذرماه ۱۳۹۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۲.....	۱. عوامل اثرگذار بر اقدامات نظامی و خرابکارانه علیه ایران
۵.....	۲. اهداف ترور شهید فخری زاده
۶.....	۳. مؤلفه‌های حیاتی در طراحی واکنش ایران
۸.....	جمع‌بندی

«ارزیابی ترور شهید فخری زاده و واکنش مطلوب جمهوری اسلامی ایران در برابر آن»

مقدمه

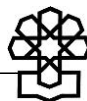
اقدامات خصمانه آمریکا و رژیم صهیونیستی و فعالیت‌ها و حملات تروریستی آنها علیه جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه ترور فرماندهان نظامی، دانشمندان هسته‌ای و موشکی در طول سال‌های اخیر تداوم و افزایش یافته و از این طریق دشمنان سعی در مهار ایران و تضعیف توان دفاعی و امنیتی و مؤلفه‌های قدرت آن دارند. در تداوم این اقدامات تروریستی، عصر هفتم آذرماه ۱۳۹۹، دکتر محسن فخری‌زاده رئیس سازمان پژوهش و نوآوری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح در اثر حمله تروریستی به شهادت رسیدند. در این خصوص ضمن اینکه باید پاسخی فوری، متناسب، قاطع و بازدارنده داده شود باید خلأهای شکل‌گیری چنین اتفاقی شناسایی و رفع شوند تا از این پس شاهد چنین حملاتی در کشور نباشیم.

۱. عوامل اثرگذار بر اقدامات نظامی و خرابکارانه علیه ایران

طراحی و اجرای راهبرد خصمانه آمریکا و رژیم صهیونیستی در برابر جمهوری اسلامی ایران متأثر از درک اشتباه آنها از الگوی رفتاری ایران است. نوع کنش و واکنش ایران در مواجهه با خروج آمریکا از برجام و تحمیل فشار حداکثری در یک روند تدریجی موجب شکل‌گیری این ارزیابی توهم‌آمیز در طرف مقابل شده است که ایران به دلیل اثربخشی تحریم‌ها در وضعیت شکننده‌ای قرار گرفته و اراده‌ای برای پاسخگویی در قبال اقدامات خارجی را ندارد. علی‌رغم آنکه در طول دو سال گذشته مذاکره‌ای میان ایران و آمریکا صورت نگرفت و ایران در قالب گام‌های کاهش تعهدات هسته‌ای و اقدامات تلافی‌جویانه سعی در پیگیری حقوق خویش را داشت ولی دو آسیب عمده در راهبرد واکنشی ایران وجود داشت:

اول - تناقض راهبرد ایران در برابر تهدیدهای خارجی

اقدامات ایران در پاسخ به خروج آمریکا از برجام افزون بر آنکه دیر هنگام صورت گرفت، توأم با نمایش وابستگی به برجام و ابراز نیاز به مذاکره با آمریکا از طرف برخی عناصر داخلی بود. همزمانی آغاز گام‌های کاهش تعهدات هسته‌ای و اقدامات تلافی‌جویانه ایران در پایگاه عین‌الاسد با امیدواری به اقدامات اروپا برای حفظ برجام، درخواست نخست‌وزیر ژاپن برای میانجی‌گری و تمایل به پذیرش طرح چهار ستونه و گام‌به‌گام رئیس‌جمهور فرانسه در سال ۱۳۹۸ موجب شکل‌گیری این تصویر غیرواقعی شد که واکنش‌های ایران شامل مجموعه اقدامات تاکتیکی است که با هدف افزایش قدرت چانه زنی - یا به تعبیر

وزیر خارجه آمریکا «باج‌گیری» - انجام می‌گیرد. در واقع، در این برهه، اگرچه رویکرد مقاومت فعال و پیگیری حقوق به‌حق ملت ایران به‌تدریج آمریکا را در معرض عقب‌نشینی قرار داد ولی اقدامات متناقض و اشتیاق به مذاکره توسط برخی عناصر داخلی، تبدیل به مانعی جدی برای عدم تحقق آن شد.

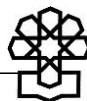
انتخاب مذاکره به‌عنوان راه‌حل اصلی رفع تحریم این پیام را به طرف مقابل خواهد داد که تحریم‌ها اثربخش بوده و اعمال مجدد تحریم‌ها و افزایش آن بهترین راه برای وادار ساختن ایران به عقب‌نشینی از قابلیت‌های بازدارنده و معامله در موضوعات منطقه‌ای است. به‌عبارت دیگر، تأکید بر مذاکره نه‌تنها به توقف یا کاهش فشار تحریم‌ها منجر نخواهد شد بلکه تبدیل به بخشی از استراتژی تحریم و مکمل کمپین فشار حداکثری شده و نشانه کارایی آن خواهد بود. در مقابل، آمریکا هنگامی اراده لازم برای لغو تحریم‌ها را خواهد داشت که در عمل روند فرسایشی تحریم و بی‌اثر شدن تدریجی آن را مشاهده نماید.

دوم - عدم استمرار و ناکافی بودن اقدامات متقابل ایران

رویکرد مقاومت فعال و آغاز گام‌های کاهش تعهد هسته‌ای در سال ۱۳۹۸ از حیث ضرورت پاسخ در برابر فشارهای خارجی جهت‌گیری صحیحی داشت ولی برای اثرگذاری بر راهبرد آمریکا و رژیم صهیونیستی نیازمند آن بود که در یک روند تدریجی به‌صورت فزاینده استمرار یابد. درحالی که با فعالیت‌ها و اقدامات ایران، بازدارندگی آمریکا در معرض فرسایش قرار گرفته بود ولی نوع واکنش ایران در ترور شهید سلیمانی روند تقابل راهبردی تهران و واشنگتن را معکوس ساخت. علی‌رغم آنکه ایران به پایگاه عین‌الاسد حمله کرد ولی ارزیابی اعلامی آمریکا این بود که اولاً تهران به خط قرمز کاخ سفید - هدف قرار

دادن نیروی نظامی - تعرض نکرد و اینگونه اعلام کرد این حمله تلفات جانی نداشت. ثانیاً خسارات مادی وارد شده به پایگاه و تخریب برخی از تأسیسات آن قابل جبران است. آمریکایی‌ها اظهار می‌دارند که نگرانی از واکنش متقابل آمریکا به اقدامات ایران و ورود به جنگ در کنار تلاش برای جلوگیری از بروز تنش جهت حفظ برجام و لغو تحریم‌های تسلیحاتی ابتکار عمل را از دست ایران خارج ساخت. در حال حاضر، از نگاه آمریکا و رژیم صهیونیستی، ایران در وضعیت انفعالی قرار داشته و توان پاسخ جدی و تحمیل هزینه به طرف مقابل را ندارد.

بر اساس این برآورد از «نیازمندی ایران به مذاکره و عدم پاسخ آن به تهدیدها»، آمریکا و رژیم صهیونیستی در یک اقدامی هماهنگ در آستانه پایان دولت ترامپ برای تشدید فشار بر ایران دو اقدام اساسی «عملیات مخفیانه و تحریم» را در دستور خود قرار دادند. ترور شهید فخری‌زاده توسط رژیم صهیونیستی مکمل تحریم‌های اخیر آمریکاست که به صورت هفتگی علیه ایران وضع می‌شود. در واقع، رویکرد صبر استراتژیک ایران و عدم واکنش متناسب در برابر تهدیدهای نظامی، امنیتی و اقتصادی نه تنها موجب کاهش تنش و فشار نشده است، بلکه ارزیابی غلط واشنگتن و تل‌آویو از ضعف ایران به مهمترین عنصر تحریک‌کننده برای ایجاد تنش علیه آن تبدیل شده است. بنابراین، به لحاظ سیاستگذاری، آنچه برای جمهوری اسلامی ایران - چه به لحاظ رتبی و چه به لحاظ زمانی - اولویت دارد، نه بازگشت به برجام بلکه تغییر درک راهبردی آمریکا و رژیم صهیونیستی نسبت به دو گزاره اصلی است: «۱. کمپین فشار حداکثری کار می‌کند»، «۲. ایران به دلیل قرارگیری در موضع ضعف، چاره‌ای جز مذاکره ندارد».

۲. اهداف ترور شهید فخری زاده

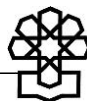
ترور شهید فخری زاده بخشی از یک پازل کلان تر بوده و نگاه جامع به اهداف آن نقش مؤثری در تعیین نوع واکنش ایران دارد. این اقدام اگرچه در دوره باقیمانده از دولت ترامپ و به دلیل اطمینان از عدم واکنش جدی ایران انجام شد ولی محدود به دوره ترامپ نخواهد بود. اگرچه در دو ماه آینده احساس انفعال ایران از سوی متخصصین و جسارت احتمالی آمریکا و رژیم صهیونیستی در ضربه زدن به ایران می تواند این روند را تشدید کرده و آسیب های بیشتری وارد سازد ولی باید به این نکته توجه داشت که تحریم های فلج کننده علیه ایران، حمله سایبری به تأسیسات هسته ای و ترور هر چهار دانشمند هسته ای ایران در دوره ریاست جمهوری اوباما و زمانی که بایدن معاون او بود، انجام شد. بنابراین، این روند علی القاعده در دوره بایدن استمرار خواهد داشت.

رژیم صهیونیستی اقدامات ضدایرانی خود را قالب کمپینی به نام «مقابله با ایران در منطقه خاکستری» انجام می دهد. این رژیم با تمرکز راهبردی بر برنامه هسته ای و موشکی ایران تلاش دارد تا در فضایی میان جنگ و صلح از تمام ظرفیت های اطلاعاتی، نظامی، دیپلماتیکی و رسانه ای خود برای ضربه به ایران استفاده کند. به عبارت دیگر، رژیم صهیونیستی به دلیل ضعف و آسیب پذیری دفاعی در برابر ایران از وقوع یک جنگ تمام عیار پرهیز دارد. آمریکا نیز به دلیل ورود به درگیری با رقابت قدرت های بزرگ و تجربه تلخ جنگ افغانستان و عراق تمایلی به ورود به درگیری کلاسیک جدید ندارد. از این رو، نمی توان اقدام اسرائیل در ترور شهید فخری زاده را اقدامی در جهت تحریک ایران برای ورود به یک جنگ تمام عیار دانست.

هدف اصلی رژیم صهیونیستی از ترور شهید فخری زاده این بود که در بُعد داخلی با ایجاد هراس در افراد و پژوهشگران فعال مانع از پیگیری مسیر ایشان در زمینه‌های دفاعی شده و از توسعه برنامه‌های پیشرفته هسته‌ای و دفاعی جلوگیری شود. در بُعد بین‌المللی، این رژیم نه‌آنکه به دنبال تخریب برجام و مسدودسازی مسیر مذاکره باشد بلکه در پی آن است تا با برجسته‌سازی موضوع «آرشیو ادعایی برنامه هسته‌ای، ارتباط صنایع دفاعی و هسته‌ای ایران و مواد و فعالیت‌های اعلام نشده» دولت بایدن و کشورهای اروپایی را متقاعد سازد تا در بازگشت به برجام سخت‌گیری بیشتری نشان بدهند. به عبارت دیگر، اقدام رژیم صهیونیستی نه تنها در تعارض با رویکرد دولت بایدن محسوب نمی‌شود، بلکه اقدامی در جهت ایجاد اهرم فشار علیه ایران و تقویت موضع آمریکا در موضوع بازگشت به برجام است. از این رو، تلاش اروپا و چهره‌های نزدیک به دولت بایدن از جمله جان برنان، رئیس اسبق سیا برای حفظ ایران در برجام و عدم واکنش در برابر ترور را می‌توان نوعی تقسیم کار میان رژیم و دولت بعدی آمریکا دانست.

۳. مؤلفه‌های حیاتی در طراحی واکنش ایران

مهمترین اولویت ایران در حال حاضر احیای بازدارندگی و تغییر درک آمریکا و اسرائیل از اراده و توانمندی ایران است لذا پاسخ ایران باید «قاطع، فوری، متناسب و بازدارنده» باشد. علاوه بر این، باید سطحی از اختیار به نیروهای مسلح داده شود تا در صورت لزوم و با ابتکار عمل خویش اقدام به دفع تهدید نمایند. با توجه به اینکه ابتکار این امر در اختیار رئیس شورای عالی امنیت ملی است و ایشان از این اختیار استفاده نمی‌کند لازم است

برای این مسئله قانونی مستقل در مجلس تصویب شود. در کنار پاسخ درخور و مناسب، در بلندمدت نیز باید با تقویت توان اطلاعاتی و عملیاتی علیه آمریکا، رژیم صهیونیستی و عاملان آن در سطح منطقه و داخل کشور از وقوع اقدامات خرابکارانه جلوگیری شود. در کنار این موضوع با عنایت به اینکه این مسئله با همکاری عناصر مرتبط با دول خارجی متخاصم و نفوذ و جاسوسی در کشور انجام می‌گیرد لازم است مجازات‌های سنگینی برای این مسئله در قوانین قضایی توسط مجلس شورای اسلامی تدارک شود. علاوه بر این دستگاه‌های قضایی و امنیتی جهت از بین بردن راه‌های نفوذ جاسوسان و سایر مجرمین امنیتی اقدامات لازم را به عمل آورد و دادگاه‌ها با این مجرمین به صورت شدید و قطعی برخورد کنند.

نکته مهم آن است که زمان باقیمانده از دولت ترامپ بیش از آنکه یک تهدید علیه جمهوری اسلامی ایران باشد، فرصتی برای تجدید توازن علیه آمریکا و رژیم صهیونیستی است. آمریکا در فضای داخلی درگیری چالش تغییر دولت است و در پنتاگون نیز با اخراج وزیر دفاع و استعفای مقامات ارشد پنتاگون نیروهای نظامی این کشور در وضعیت سردرگمی به سر برده و توان تصمیم‌گیری و ابتکار عمل را ندارند. با استقرار دولت بایدن شرایط اجتماعی و بین‌المللی هرگونه واکنش علیه آمریکا و رژیم صهیونیستی را دشوارتر خواهد ساخت.

با توجه به نزدیکی به انتخابات ریاست‌جمهوری برای جلوگیری از خدشه به انسجام اجتماعی و ایجاد شکاف نخبگانی می‌توان مسئولیت پیشبرد پرونده هسته‌ای را به دبیرخانه شورای امنیت ملی به‌عنوان یک نهاد فراجناحی واگذار کرد.

جمع‌بندی

ترور شهید فخری‌زاده فرصت مهم در اختیار جمهوری اسلامی ایران قرار داده است تا با واکنش متقابل و قاطع، درک اشتباه راهبردی و خطرناک آمریکا و رژیم صهیونیستی از اراده و قابلیت‌های ایران را تغییر بدهد. در واقع، تهدیدهای شکل گرفته علیه ایران در سال‌های اخیر هنگامی از بین خواهند رفت که تبدیل به فرصت شوند و آمریکا در محاسبه هزینه - فایده چاره‌ای جز تغییر مسیر نسبت به گذشته نداشته باشد. بنابراین، آنچه در حال حاضر بیش از هر چیز ضرورت دارد، احیای بازدارندگی در برابر تهدیدهای نظامی و اقدامات خرابکارانه واشنگتن و تل‌آویو است.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۲۷۸

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: «ارزیابی ترور شهید فخری‌زاده و واکنش مطلوب جمهوری اسلامی ایران در برابر آن»

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: مصطفی محمدی رمضانی

همکاران: مهدی امیری، سمانه خان‌بیگی، علیرضا کوهکن، بهادر غلامی، مصطفی جهانبخش

ناظران علمی: جلیل محبی، ابودر گوهری مقدم

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۹/۸